

NĪNDNĀ TAA YUYI NDI SÓ WĀNDĀ KPÍ VAMURU KÁBÁ LÍNGO TUNVÍYA WÁ KÁYI WU'DU mURUTŪ

Ndā wá bowo murutū kpí náo, ājō ká nako nó ta ká yii ndí ta tí ndí káujee ta bāvāṅ ndiudí 'do, ká tagündí.

Vamuru ka'ba jērē tí ndindi ta kaú nótí kpoo, ndí só wáa sígí wá ká yiwu'du, vēe, ká yinana da ngi ta gbá yawe, 'dii je a tīndndí, a 'dii ta ndí yēē, 'dií je a kükürü murundí boo. Sígi nó 'do ká mgbí tí türü wá ká gele ndí vamuru bá língo noo nve te ká ndí gele wá só ndi kánako ta muru tú nó, á letí ká kpokor-kpokro ká yi wu'du, ta nindí wu'du wéi, 'dii ji yi ṅono nve reta ní ta vota muruó nó.

Á murutū kpí, á gbí tunvíya wá káyi wu'du nó vee, 'do bi ká vamorubá Língo gbí ndosó kpaakpaa, ká yiwu'du ká ta tii ya we.

Álaṅana yēē na, ká yiwu'du nó a ká nga ndoó. Ndí nó ká ṅaṅo, sindí ṅjújúku muruṅo kpa'da. Koni ta tabi a 'dindoṅo yēē ta ndí, taa tí-tíkí téi ta ndi sówáṅo tí mīlīṅo, 'dií je ndi sówá kákaṅo ṅono ta muru ta tīndí ṅandí tii laṅana nó.

Ga Rofi tí TÜRÜ wásó Letí ká yi wu'du A Va (111)

Gbí Li 10 gbí Fì Lanjì gbí Ndoon ga 1948.

Ã melendé wéi, 'dii ji Tunvíya wéi tii.

Losó

Tatere só wáa walando wu'du tí nò 'dii nó ta gírì bi ká nve ma garofi, tí ká favänj. A ñii sere só, ndi nako, murutü kpí wiri ká ña ndí, gbí fandí, áyí nó a yi tagü favänj taa yelee só, ta murutü nünükí ta.

Ga rofi nó a yi wáa rota ndi wu'du, si ta ní ti favänj. Sanja ta sai noo ta tí yi wáa wala ndo wu'du Murutü kaa deleí kbandii 'de, kugbínjo taa 'do wilá, andi só a ka je Tumviyá wá Luvé ji nda kí, vee, kánako zazaki njo Rofi ndindí ta votamurundí ya we, teteke ta ká gelee wá ká gelee joki ndindí kpa'da, ta gükü tí ndí wilá, ta libilö weí nó ngandindí ta ká kandi kpi Murutü.

Wámína noo, wu'du njala loó tí kpoo. Si ká vovo ká gbiya taa ki küjünimí máa njoboo gbá.

Wu'du wá jerebí vakureú tí kpoo kíi, bíi nve njalaí 'de wilá, wá lánana nó ka TÜRÜ nga va Murukábá lingo wunjo ta tí ká tatere ká yi wáa walando wu'du tí favänj, ta ña ká gírì wei kpí, yíi ká nako murutü, ká 'dako ta ká ñíí ná njee, ndí wala ta yivi tinví gírì ndi ká favänj tí yáláká yáláká kee yoö.

Ká bíi ká bá gbí a walando nako ta sere gírì wéi sesege ndindí ta ta, toko ta só njee ta ká vamurubá lingo ndí sówáa akoni gírì yi wu'du tí kpoo, 'doteí ká favänj, vee, a yírísá nako ta ña vanga gelee wáa walando kpí ya we.

Ká TÜRÜ vamurubá lingo ma nó kere ká só gbí mgbanga yü téi ji nako kpí, vee, bíi yi lá gbele sere gírì wáa 'dì gbí káyi wu'du wílá mom 'de, ta favänj wéi ka 'do ká tagü, áyí nó a kpokro só wáa vandí bi wu'du favänj kpa'da.

Wámína, kée nóo,

Ga rofi noo tí yùjinda vee, ká Tunviya noo, tí nga ká yi wu'du ninikita lá, sere gírì wáa walando ta gbí kábá kpí, gbele tinvì, 'do ká láár njee bi ká nako kpí murutú, si Tunviya wéi njùjúkù muru, si gó wi wéi 'da'daka nako táa rugutéi ta bídö, ta letí ká yiwu'du ta favän 'do tagü, ndi bämírì, si ká nako kpí táa ñii ká, yi wu'du, teteke ta ká gele wándí ninikita, gbí ká vuru ndi vamurukába lingo, ta tí milì ndí, 'dii je ta bíi ká vuru ká gbiya ñono ká gbiya ndindí ká yúkú fava gírì wáa 'dindo ndí yëë ya we kii ndáa.

TUNVÍYA WÁ KÁYI WÚDU NĪTA GBÍ NDOO (1948)

Va 1.

A jo kánako murutú kpí nó njee, tí ká favän, taká yindí ta yee ndí tatií.
Joki taa je muru ta njonvé jindí, ndi só wáa bowo tí 'dó gbí nvóko tíndí ta
ganve laká winvee njee.

Va 2.

Wu'du nó nve ñii yiní gbá taa'do teí tí favän, lá ñana ká türü yuaí joño gbí
kpáa na ta vazanga wílá, kpétí ña faño ká mgbu, kúutoño ká mgbu, wá ñii,
wá 'dako, njosó ká mgbumgbu, gele Joki mgbumgbu, ká fára ndi wu'du
mgbumgbu, áyí tí dele taño ká gbí só gbí ndiká türü na yëë na.

Ndeti, bá noo ño tí wala gbíi nó dó ta wílí muru we, ká vuru ndi gbiya,
gbiya ká tí bowo ndi 'da tí ñó si ta'da tí wala tí ká favän we, ndi só a
walando murutú kpí ká njee.

Va 3.

Bíi yi láa awalando wu'du vän wílá, kungu taní bo ta wo ndöö kpa'da.

Va 4.

Aro ká nde viñ ta mgbí 'de tí tortiri, aro ká nde wáa ma nako tí agokoko 'de
mgbí. Ajere wu'du vaviñ, wágbá tí viñ gbá mom 'de.

Va 5.

Anvunvusu wu'du bí bíi káu wilá wiri ta só ndi ká türü, tí si toño ji nvu la.

Va 6.

Bíi yi wu'du nó a anji ní takürü kágbiya gbí mgbanga, a sai ní jée gbá. A
wara mgbanga toño ká tí lo nako gáu.

Va 7.

Nako gbí gírí wá gele kpí ká njee ta be gbíi wílá, be wá 'doí, wágbá a sùtasó tí bíi ká nako, ndí táa bowo ndii tí kpoo ta gírí wa tunvíya.

Va 8.

A yaá gbí mgbanga 'de wu'du ñii ká gele kíi mayivi tí do, kée a tí wüwüko gbéé téi, we we tíi, si a táa koni ño 'deí.

Va 9.

A jere tí noo yalaka waá gbí 'dangála, wágbá gbí tii nóo, ma yi wáa wünjo ndíi la.

Va 10.

Tí si ama mgbanga vasasa tóño lá, amele ño si ká tí lo nako, ma ta kafi londí lá.

Va 11.

1. A ki kañ tóño, wágbá yele só tóño ta wotí gbá, di ká tí wo noo a ñii teí vee ño dó ma voi kí, tí nve vomuru. Kée a fe tóño gbí mgbanga 'de nó a kpokoro yi.
2. Wu'du tí wünjo ndi amereke saní tó gbí mgbanga lá, ní gbitó tí néle ndi sówá ká kaú táa rota ta ní.

Va 12.

Bíi wu'du tí wünjo ndi a voto leu, gbí bándöö, wágbá aba ká bíi ká yi ní ñono, lo nako yókó tee tíi gbá nó, a sandi ní, 'dii sandi ta ká nvebá ndöö lá mom 'de.

Va 13.

1. Adu bá tí favän nó a yi nako kpí, 'dii nonoko ta nó ta gbí lobebá wéi, nóo ayi wu'du.

2. Wu'du du ká bá miiri gbí ta ñono ta goyí gbinjonvoó nó, wiri ta wo ñono ní táa dele téi gbí bá ngau nó.

Va 14.

1. Wu'du nó nve yáa bá miiri tí favänj ta wo ngele go.
2. Wu'du tí ma sai tí kpáa wá tünviya noo ká türü dií nó lá, a teteke gele wéi, kpétí wu'du ñono nve nji ku nó.

Va 15.

1. Bii yi lá ña wu'du murutú wílá.
2. Bii nve no ta wu'du, wágbá go ma, wágbá tiri ña ní tó 'de wílá.

Va 16.

1. Mgbili 'dako, ta mgbili nii, ta vazanga wéi wílá so ndi ña wu'du, ñabándöö, ta ña gele Joki ndöö áyí jí va kotí du tabá ta káwii gbá. 'Dii je a si tí ká 'dako ta nii ta gbá.
2. A kotí tí yeletí 'do bi ká'dako ta nii, si ta ndí tí káfavänj.
3. Ká nvebá ta ká türü tí bowo ndi ká nvekotí nó tí do, teteke ta ká gele wéi 'do bi Joki, ta yivi giri, titiki ta ndindí ta ká wii kéré kéré.

Va 17.

1. Wu'du gbitó tí néle, wágbá ní yaa gbí Julúlú weí ta ká kaú njee.
2. Tí si gbé'de ji vöngö ndi malbu lá, gbii nó vee, tí sibi tí yikümü ndöño ji bii wu'du ta ta lá yawe.

Va 18.

Bii yi wu'du nó aba nde ta muró, ta njonvó ta gele Joki ndöö, tí favänj. 'Detii bii yi ní nó a kara gele Joki, wágbá, a wunjo ndii tí milöö we, á gbí julúlú wéi ta ká kaú, wágbá ta kafi lo nako, á tí lo nako, 'dii teteke ta gele Joki wei, ta funji weí, ta yee weí ya we láá.

Va 19.

Bíi yi wu'du nó avavala gbí só kpakpa, ta wíli muru, lá avavala gbí yi kpere, tí ká só ndöö ñono gbí muró nótí favän, ta sososo tí wílá, dii lalau ta só wéi ta ká bíi ká nako ta ndibá ndindí, ta ndi kábá miri kpí murutú.

Va 20.

1. Bíi yi wu'du nó a ake yé tí rofi waá yelesó. Wágbá ama rofi gbí julúlú njee ta ká kaú mgbíta.
2. Ama wu'du táa sügu vamuru ta wotí gbá.

Va 21.

1. Bíi yi wu'du nó a foro bí ta ká kaú njee á gbí gbiya bá ndoó, wágbá táa yoro ká nvetú ndoó vandoó.
2. Bíi yi wu'du nó a jajarka gbí ndebá ta ká kaú njee.
3. Amurutú kpí noo, gbiya mayi ta réné gbá, koso nako nó a koso gbiya, tí gbiya bándida. Koso tí 'do nó njee vavála kpaakpaa ta wo wáa awa kpáa nínikita wirikáwiri, wá ta kafi lo nako, si tí lo ndi tii.

Va 22.

Bíi yi wu'du á gbí fani no a küre, ní tí ba bíi ká nde murubá, a gbí só ndi gbiya bá ndindí, so teí ta ndi ká bá miri nita kpí, ta ká ña giri wá ká yi wu'du. Si ní táa 'dii yëë tí sere wu'du favän mgbí 'de.

Va 23.

1. Bíi yi wu'du nó a 'de nde ndoó ta ré ní, tí nde ñono nve re ta ní, yá gbí njonvoó nó, kée ní tí 'do gbí nde wéi tí javän lá ya we.
2. A mande ndi víli, kée wá mína, víli noo wu'du tí jerei gbí nde nó, wiri ká ta nde wéi lá ká kaú.
3. Víli noo wu'du tí jerei gbí nde noo, a ngandöö tí mílió, 'deti ndi sówá ká nvebá ndöö. Si ndí táa 'dii yëë lá ká sere kanako favän.

4. Bĩi nve jiwu'du ta yorotó gbá va mamuru nako njee, ndi só wáa ya külö wílá.

Va 24.

Wu'du ma nde, ní nve ga woní, wágbá wotó ta wo ñono ká türü jeí jó nó. Bĩi nde gbí nve wo ká ta víli.

Va 25.

1. A walando murutú nó ayi ndí wu'du ta sere giri, ta mgbala gbí diritó, ta ká nvebandöö kpí, kée mgbala diri tí 'do ndi nja, ta bá muruño, ta vongu, ta a tidiku, ta ká bĩi ká giri wáa bowo ndöö, ta nde, ngúuku, gbí ku nve voto wu'du, tí nauku/ vuuku, gämärä, gbí rimgbí.
2. Yi na wii nó, a abowondi ká windöö, 'dii koni ta ndí, bĩi só nó vee, káwii kpí ká njee bi nandí gbí difö ya we.

Va 26.

1. Bĩi yi wu'du nó a fidö, kúkoni fidö bita tí 'do ká bá, ndiri téi ndi a bita káli wá fidö, ta vazanga wéi wílá. Káli wá fidö ndi ká witawi ta ká winjímuru, a siaí nó tí yalaka, kée káli wá fidö nga kpáa yee noo, wágbá külö, a si áyí ji ká nvejímuru kpa'da ta giri wéi.
2. Tí ya ta wu'du külö nó a káli wá fidö, tí si wu'du 'dii yëë ta sere giri, tí si nako wügbó ndi ká yii ní tí favän, 'do lagú bi Joki. Ti si wu'du 'di gbí wo tíńó nó a sere fidö, 'di gbí ká kaú kowe, totolo ta ká vo só ndindí tó ti vara, 'dii si ka nako, kpí ma ganvee gbí nvokotí ndí, ta vazanga gbí ñandí wílá, ta gele Joki ndindí mgbumgbu wílá, si vamuru nako táa bĩ ndí ta nde wáa 'dii ta yelesó nĩ ta murutú.
3. A yere gbí káli bi ká nve jondo nóo, ayí si ndí bowo tí 'dó ndí só wá ña fidö noo ndí bai tí ñó ji ká windindí nó.

Va 27.

1. Bǐi yi wu'du nó a jarka gbí girí wáa walando nga bá ndindí, ta ɲa yi ta gü ta ká ta wéi.
2. A zaki njo ká säbí, ta ká gele wáa mgbalalo, ta ká ɲóbí ɲono ká bíi ká türü mai nó a bíi yi wu'du tii.

Va 28.

Bǐi yi wu'du nó a abowo ndi Tunvíya tí kpoo, keé ɲo wá ɲota váalá si yi ɲo tata yalaka. Tunviya noo nínikí ta nó ndi só wá a tündindí kpí njee, ta ka ndi kábá sesere ta, ta bámírí 'dere 'de.

Va 29

1. Bǐi yi wu'du nó a ama ká nde murubá ndindí kpí, ándi tí ya ta ní tí sere favänj nó a nde yawe.
2. Ate gele wá ká yi wu'du kpí, ándi gele kaa si ɲo wünjo ndi só bi ká bíi ká kaɲo ɲono nve 'dí gbi tunviya ti ɲó nó, 'dii si ndí wü gbö ɲo tii.
3. A vele gbí Tunviya noo ta do gbá mom 'de. Bǐi vamuru nako mgbu murutú noo wá kukuru vandi ká bíi ká yi wu'du ta gbí Tunviya noo nó, ɲo ɲii só letíi tí ɲó kí, 'dii ta gbi süɲo kínó, Tunviya wéi ka bai mgbí.

Va 30.

Vavala gbi Tünbiya nó ji ká nve 'dí gbii gbá nó ta sere só, lá küre, bíi vmurunako mgbu murutú noo, 'bíi ká vamunako wá kukuru vandi ká yi wu'du 'de gbí noo, kée ɲo 'díi ta süng kí, tunviya wéi ká sindí gbá mgbí mom.

Balanda Viri Language